

Sezona 2016/2017

Petak, 7. april 2017. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

Za avanturiste

Dirigent: **Eidi Oue**
Solista: **Mirjana Nešković**, violina

Program:

R. Wagner: *Tanhojzer*, uvertira

Trajanje: oko 15 minuta

P. Stojanović: Koncert za violinu i orkestar, br. 2, op. 11 u Ge-duru

Allegro alla breve, ma un poco moderato
Andante
Rondo – Allegro

Trajanje: oko 30 minuta

M. Musorgski: *Slike sa izložbe* (ar. Moris Ravel)

Promenada – Gnom – Promenada – Stari zamak – Promenada – Tiljerije – Bidlo – Promenada – Balet pilića u ljusci – Samjuel Goldenberg i Šmulj – Pijaca u Limožu – Katakombe (Sepulchrum romanum) – Sa mrtvacem u mrtav jezik (Promenada) – Baba Jaga – Velika kijevska kapija

Promenade – Gnomus – Promenade – Il vecchio castello – Promenade – Tuileries – Bydlo – Promenade – Ballet des poussins dans leur coques – Samuel Goldenberg und Schmuyle – Limoges - Le Marche – Catacombe (Sepulchrum romanum) – Con mortuis in lingua mortua (Promenade) – Baba Yaga – La grande porte de Kiev

Trajanje: oko 30 minuta

Koncertmajstor: **Tijana Milošević**

Rihard Wagner (1813–1883) je jedan od najuticajnijih nemačkih kompozitora 19. veka. Bio je aktivan najpre kao kompozitor i dirigent, ali i kao pisac, pa čak i kao politički aktivista tokom revolucije u nemačkim zemljama krajem četrdesetih godina 19. veka. Njegov, bez sumnje, najznačajniji doprinos u istoriji umetničke muzike jeste upravo u domenu scenske muzike, odnosno u stvaranju novog muzičko-scenskog žanra – muzičke drame, koja počiva na ideji potpunog napuštanja opere sa numerama i zarad stvaranja u prokomponovane, simfonizirane muzičke forme, bazirane na principu lajtmotivske tehnike, koja prati dramski tekst i podeljena je na činove i scene. Važno je napomenuti da je kompozitor sam pisao libreta za svoja muzičko-scenska ostvarenja. Wagnerove rane opere, kao što su *Holandžanin lutalica*, *Tanhojzer* i *Loengrin*, pisane su u tradiciji nemačke romantičarske opere sa numerama, ali se već u njima primećuje Wagnerova težnja da muzički tok simfonizira i oslobodi dotadašnjih operskih konvencija. Sledi opera *Majstori pevači iz Nimbega*, zatim muzičke drame *Tristan i Izolda*, tetralogija *Prsten Nibelunga* i *Parsifal*.

Opera ***Tanhojzer*** završena je 1845. godine, tokom kompozitorovog boravka u Drezdenu, gde je radio kao kapelmajstor. Wagner je bio inspirisan dvema legendama: legendi o Tanhojzeru, nemačkom minezengeru iz 13. veka i legendi o Vartburškom pevačkom takmičenju. Uvertira ove opere je bazirana na temama koje se u njoj javljaju, kao što je recimo hor hodočasnika, ili muzika Venerine planine iz prvog čina. Prvo samostalno izvođenje uvertire priredio je Feliks Mendelson sa lajpciškim *Gevandhaus orkestrom* u februaru 1846. godine.

Jedan od autora koji su u prvoj polovini 20. veka značajno obogatili srpsku umetničku muziku obimnijim instrumentalnim i koncertantnim delima bio je violinista i kompozitor **Petar Stojanović** (1877–1957). Školovao se u Budimpešti, a potom i u Beču u kojem je živeo, delujući kao violinista i kompozitor. Po dolasku u Beograd, naročito je postala značajna i njegova delatnost kao violinskog pedagoga, najpre u muzičkoj školi *Stanković*, a potom na Muzičkoj akademiji. Njegova kompozitorska ostvarenja pripadaju poznoromantičarskom stilskom prosequu, bez osobina romantizma nacionalnog usmerenja.

Petar Stojanović napisao je pet koncerata za violinu, od kojih je poslednji najčešće izvođen. **Drugi koncert za violinu i orkestar**, op. 11 u Ge-duru premijerno je svirao Jan

Kubelik 1916. godine u Pragu. Danas se ovo delo smatra Stojanovićevim najuspelijim koncertantnim ostvarenjem ali se, zbog nepostojanja orkestarskog materijala, na koncertnim podijumima nije mogao čuti više od pedeset godina. Zahvaljujući kompozitoru i profesoru Fakulteta muzičke umetnosti u penziji, Mirjani Živković, delo je 2016. godine rekonstruisano i pripremljeno za izvođenje.

Koncert je formalno sačinjen iz tri stava tradicionalnog sonatno-simfonijskog ciklusa. Prvi, sonatni stav, baziran je na dve teme: prvoj, živoj, i vedroj i drugoj lirskoj, raspevanoj temi. Drugi, lagani stav u formi trodela napisan je u karakteru romantičarske pesme bez reči, za kojim sledi finalni sonatni rondo, čija glavna, dramska, markantna tema kontrastira dvema sporednim temama lirskog karaktera. Iz ovog kontrasta nastaje efektna, virtuozna i briljantna završnica dela.

Pozno stvaralaštvo ruskog kompozitora **Modesta Musorgskog** (1839–1881) obeleženo je autorovim velikim razočaranjima i povlačenjem u izolaciju. Do 1874. godine, njegova opera *Boris Godunov* se proslavila na pozorišnoj sceni, ali brojni kritičari, uključujući i kompozitorovog prijatelja i jednog od članova ruske *Petorice* (među kojima je bio i Musorgski), Cezara Kjujija, negativno su ocenjivali ovu operu. Kjuj je ovo delo opisao kao nezrelo i nedovoljno tehnički ostvareno. U narednom periodu nastao je ciklus pesama *Bez Sunca* (1874), u kojima je kompozitor iskazao svoju usamljenost i nezadovoljstvo. Ubrzo potom nastaju i ***Slike sa izložbe*** (1874), jedno od najznačajnijih klavirskih dela u opusu Musorgskog, koje je inspirisano slikama arhitekta Viktora Hartmana, kompozitorovog bliskog prijatelja, preminulog godinu dana ranije. Direktna inspiracija je bila posthumna izložba Hartmanovih akvarela kojoj je kompozitor prisustvovao. Ova svita sadrži šesnaest stavova, povezanih sa deset slika i temom promenade koja se varirano ponavlja šest puta tokom ciklusa. Delo je 1922. godine orkestrirao Moris Ravel, pri tom izostavivši petu pojavu promenade, koja se nalazi između šeste i sedme slike (*Samjuel Goldenberg i Šmilj i Pijaca u Limožu*).

Miloš Bralović*

*U sezoni 2016-17, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.